

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ברכות

פרקים ד-ה: תפילה

סוגיה נט: הסדרת התפילה

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

סוגיה נט: הסדרת התפילה

*

רקע

להשלמת הלכות תפילה נעסוק בהלכות נוספות שאינן מובאות במסכת ברכות. הגמ' במסכת ראש השנה אומרת שחובה להסדיר את התפילה, ואחר כך להתפלל. הגמ' והראשונים דנים בגדרי דין זה.

מקורות

- א. ראש השנה לה. "אמר ר"א לעולם יסדיר אדם תפלתו ואח"כ יתפלל... כפרקים דמי"¹
 ב. רמב"ם הל' תפילה פ"ד הי"ט
 רא"ש פ"ה סי' ז
 טור סי' ק
 ג. שו"ע סי' ק, ומשנה ברורה

טור סי' ק

יצריך להסדיר תפלתו קודם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו ודוקא תפלה של פרקים לפי שאינו רגיל בה אבל תפלות התדירות לא. וכתב הרמב"ם ז"ל של פרקים כגון של ראש חדש ומועדות. וא"א ז"ל כתב של פרקים הוא משלשים יום ואילך, ולפי זה ראש חדש אין צריך.

הסבר הסוגיה

אמר ר' אלעזר: לעולם יסדיר אדם תפלתו ואחר כך יתפלל. אמר רבי אבא: מסתברא מילתיה דר' אלעזר בברכות של ראש השנה ושל יום הכיפורים, אבל דכל השנה לא.

[ראש השנה לה.]

הגמ' אומרת שחובה להסדיר תפילות של ראש השנה, של יום הכיפורים ושל שאר המועדים לפני שמתפללים. מקשה הגמ', והרי רב יהודה היה מסדר תפילת חול לפני שהיה מתפלל. מתרצת הגמ', שכיוון שהוא התפלל "מתלתין יומין לתלתין יומין" תפילתו היתה כתפילת מועדים והיה צריך להסדירה. הרמב"ם [פ"ד הי"ט] לומד ממסקנת הגמ' שצריך להסדיר גם תפילת מוסף של ראש חודש, אך הטור [סי' ק] מדייק מדברי הרא"ש [פ"ה סי' יז] שחובה להסדיר רק תפילה שלא מתפללים אותה במשך שלושים יום, כך שאין חובה להסדיר תפילת ראש חודש אלא רק תפילת מועדים!¹

¹ אמנם הבית יוסף [סי' ק ד"ה וצריך] כותב שדיוקו של הטור אינו מוכרח, ואין הכרח שהרא"ש חולק על הרמב"ם.

נחלקו הראשונים בטעם הדין. הרמב"ם [הל' תפילה פ"ד הי"ט] כותב: "תפלות הפרקים כגון תפלת מוסף ראש חדש ותפלת מועדות צריך להסדיר תפלתו ואחר כך עומד ומתפלל כדי שלא יכשל בה". הטור [סי' ק] כותב: "וצריך להסדיר תפלתו קודם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו". לדעת הרמב"ם החיוב הוא רק כדי שלא יטעה בתפלתו. לדעת הטור ניתן לומר, שהחיוב אינו רק כדי למנוע טעות, אלא כדי שהתפילה תהא שגורה, וכך יוכל להעצים את כוונתו².

נפקא מינה בין שני ההסברים היא כשמתפלל מתוך סידור. לדעת הרמב"ם, המתפלל מתוך סידור אינו טועה בתפילה, ולכן אינו חייב להסדיר תפלתו. לדעת הטור, נראה שאף המתפלל מתוך סידור צריך להסדיר תפלתו, כדי שתהא התפילה שגורה בפיו.

בדין זה נחלקו הפוסקים. רבינו מנוח כותב: "דהא דצריך להסדיר תפלתו דוקא כשקורא על פה אבל כשכתובה לפניו לא, וצ"ע". הבית יוסף [סי' ק ד"ה כתב ה"ר מנוח] מביאו ומשיג עליו: "ונראה דאפילו כשכתובה לפניו צריך להסדיר כדי שתהא שגורה בפיו בזריזות". הדרכי משה [שם אות א] אינו מקבל את השגת הבית יוסף ואומר: "ואני לא ראיתי בזמן הזה לנהוג לסדר התפילה תחלה, ולכן נראה שסמכו על דברי ה"ר מנוח דמסתבר הוא".

סיכום

צריך להסדיר תפילה שמתפללים אותה לפרקים. לדעת הרמב"ם, תפילת ראש חודש היא תפילה שמתפללים לפרקים, ולדעת הטור היא אינה תפילה שמתפללים אותה לפרקים. לדעת הרמב"ם צריך להסדיר תפלתו כדי שלא יטעה בה, ולדעת הטור צריך להסדיר תפלתו כדי שתהא שגורה בפיו ויוכל לכוון כהלכה.

הלכה

השו"ע [סי' ק] פוסק שחייב להסדיר תפלתו בכל תפילות המועדים ובתפילת ראש חודש. הרמ"א מחייב להסדיר תפלתו רק כשמתפלל בעל פה. המשנה ברורה [סק"א] מביא את פסק הפרי מגדים [משבצות זהב סק"א], שצריך להסדיר גם "יעלה ויבוא" של ראש חודש, וגם "על הנסים" של חנוכה ושל פורים, או להתפלל מתוך סידור. עוד מביא המשנה ברורה [סק"ג] את פסק הט"ז [סק"א], שצריך להסדיר פיוטים שקשה להבינם, ולא מועיל לאומרם מתוך ספר.

² אולם צריך להעיר שהרמב"ם מביא הלכה זו במסגרת הדיון בהלכות כוונה בתפילה.